

L. Fuchs: New Kreuterbuch, 1543, Von weisz Senff.

Von weisz Senff. Cap. XCIX.

(A) Namen.

Weiß Senff würt von den Griechen Euzomos, unnd von den Lateinischen Eruca geheysen. Auß was utschen aber gedachte namen disem kraut seind geben worden, ist gnügsam in dem Latein angezeygt. Die Apotecker kennen disen weissen Senff nit, brauchen den andern Senff dafür.

Geschlecht.

Des weissen Senffs seind zweyerley geschlecht, einer sam, der ander wild. Was aber für underscheyd in den selbigen sey, kan man auß

Van witte mosterd. Kapittel 99. (Sinapis alba, Sisymbrium officinale)

Namen.

Witte mosterd wordt van de Grieken Euzomos en van de Latijnen Eruca geheten. Uit welke oorzaken echter gedachte namen dit kruid zijn geven geworden is voldoende in het Latijn aangetoond. De apothekers kennen deze witte mosterd niet, gebruiken de andere mosterd daarvoor.

Geslacht.

Van de witte mosterd zijn twee geslachten, een tamme, de andere wild. Wat echter voor

der gestalt, die hernach folgt, leichtlich und klârlich abnemen.

(B) Gestalt.

Der zam weiß Senff hat stengel eins elenbogens hoch, daran wachsen lange und schmale bletter, tieff zerschnitten unnd zerkerfft, die seind am geschmack seer scharpff. Seine blûmen seind bleychgeel, auß welchen werden schâflin gleychplang, darinn bringt es seinen samen, welcher klein ist unnd vest. Der wild ist dem zamen seer gleich, doch in allen dingen kleiner, in sonderheyt mit den blettern, blûmen, die nit so gar bleychgeel, sonder ettwas satter seind, und schâflin.

(C) Statt irer wachsung.

Der zam weiß Senff wechst in den gârten, dahin er gesâet würt. Jst auch newlich in unser land kommen. Der wild wechst gern bey den wassern, und in den steynigen orten, do ettwan die wasser außgelauffen seind.

Zeit.

Der zam blüet den gantzen summer. Der wild aber im Brachmonat, zû welcher zeit man jn fûrnemlich mit den blûmen und schâflin sûchen sol.

Die natur und complexion.

Der weiß Senff hat ein natur und complexion mit dem Hederich. Was aber dieselbig sey, haben wir oben im xcvj.capitel angezeygt. [273, 274, 275]

(D) Die krafft und würckung.

Des zamen weissen Senffs bletter row in gûter menig gessen, reytzen zur unkeüscheyt, treiben den harn, krefftigen die dewung, und machen einen linden bauch. Doch wann mans brauchen will, so sollen darzû gethan werden Lattich bletter, sonst machen sie weetagen des haubts. Der sam widersteet dem gifft der Scorpion und spinnen. Vertreibt allerley ungezifer so am leib wechst. Deþgleichen mit hönig vermischet unnd angestrichen, nimpt er hinweg allerley ungestalt des angesichts. Mit küe oder ochsengallen vermengt, vertreibt er die schwartzen masen. Die ropmucken, oder mâler under dem angesicht, mit essig vermischet. Er ist auch wol zû gebrauchen in die speiß, dann er macht sie lieblich. Seine wurtzel in wasser gesotten unnd übergelegt, zeücht die gebtochnen bein herauf.

onderscheid in dezelfde is kan man uit de gestalte die erna volgt licht en duidelijk afnemen.

Vorm.

De tamme witte mosterd heeft stengels een elleboog hoog, daaraan groeien lange en smalle bladeren, diep ingesneden en gekerfd, die zijn aan smaak zeer scherp. Zijn bloemen zijn bleekgeel waaruit worden scheepjes gelijk lang, daarin brengt het zijn zaden welke klein is en vast. De wilde is de tamme zeer gelijk, doch in alle dingen kleiner en vooral met de bladeren, bloemen die niet zo erg bleekgeel, maar wat donkerder zijn en scheepjes.

Hun groeiplaats.

De tamme witte mosterd groeit in de hof daarheen het gezaaid wordt. Is ook net in ons land gekomen. De wilde groeit graag bij de wateren en in de steenachtige oorden daar waar dat water uitgelopen is.

Tijd.

De tamme bloeit de ganse zomer. De wilde echter in juni in welke tijd men het voornamelijk met de bloemen en scheepjes zoeken zal.

De natuur en samengesteldheid.

De witte mosterd heeft een natuur en samengesteldheid met de herik. Wat echter diezelfde is hebben we boven in 96ste kapittel aangetoond. [273, 274, 275]

De kracht en werking.

De tamme witte mosterd bladeren rauw in goede menigte gegeten wekken op tot onkuisheid, drijven de plas, bekrachtigen het verduwen en maken een zachte buik. Doch wanneer men het gebruiken wil dan zullen daartoe gedaan worden slabladeren, anders maken ze pijn in het hoofd. Dat zaad weerstaat het gif der schorpioenen en spinnen. Verdrijft allerlei ongedierte zo aan lijf groeit. Desgelijks met honing vermengt en aangestroken neemt het weg allerlei ongesteldheid van het aangezicht. Met koeien of ossengal vermengt verdrijft het de zwarte mazelen. De zwarte vlekken of plekken onder het aangezicht, met azijn vermengt. Het is ook goed te gebruiken in de spijs, dan het maakt ze lieflijk. Zijn wortel in water gekookt en opgelegd trekt die gebroken benen eruit.

Dodonaeus;

Van Mosterd kap. LI.

Het geslacht.

Van mosterd zijn er twee soorten, tam en wild, waarvan er van de tamme ook twee soorten zijn, een met grootachtig wit zaad en een met kleine bruin zaad.

Vorm.

Sinapi hortense als tamme en
Sinapi sylvestre als wilde mosterd'.
(*Sinapis alba*, *Brassica nigra*)

1 Het tamme, witte mosterdkruid heeft grote en ruwe bladeren die eerst veel op de bladeren van rapen lijken, maar kleiner zijn en daarna komen andere die kleiner maar meer ingesneden zijn en die aan de steel groeien zijn ruw, haarachtig en lang en groeit negentig of honderd twintig cm hoog en verdeelt zich in veel zijtakken waarlangs de bloemen groeien die geelachtig zijn en daarna volgen lange, haarachtige hauwtjes waar het zaad in ligt, dat rond, bleekgeel en groter dan raapzaad is, van smaak scherp en heet.

2 Het andere tamme geslacht met de bruine zaden is de gewone mosterd en die is van bladeren stelen en groei de voor vermelde gelijk. De bloemen zijn geel. Het zaad is bruin, klein en minder dan raapzaad, anders ook scherp en heet.

3 Het wilde geslacht (*Diploaxis tenuifolia*) heeft ook grote, brede, zeer gesneden en ruwe bladeren en stelen als de tamme, maar is minder en groeit niet zo hoog. De bloemen zijn bleekgeel en als een kruis gevormd en daarna volgen ronde, lange hauwtjes die vol roodachtig zaad zijn.

Plaats.

1. 2 De tamme mosterdzaden worden in de hoven en op de velden gezaaid.
- 3 De wilde groeit vanzelf in steenachtige en waterachtige plaatsen en bij de wegen.

Tijd.

De tamme en wilde mosterd bloeien in juni en augustus en leveren ondertussen ook hun zaad.

Naam.

Mosterd wordt in Grieks Napy en Sinepi genoemd. In Latijn Sinapi. In de apotheken Sinapis en Sinapium. In Hoogduits Senff. In Frans seneve of moustarde.

1 Het eerste geslacht wordt Sinapi hortense genoemd en in de apotheken hier te lande Eruca. In Hoogduits Weisser Senff. In Nederduits wit mosterd. In Frans moustarde blanq.

2 De tweede wordt ook gehouden voor een Sinapi hortense en wordt nu Sinapi commune genoemd. In Hoogduits Zamer senff. In Nederduits gewone mosterd of tamme mosterd. In Frans moestarde of seneve de iardin.

3 Het wilde geslacht wordt tegenwoordig Sinapi sylvestre genoemd. In Hoogduits Wilder senff. In Nederduits wilde mosterd. In Frans moestarde saulvage.

Natuur.

Mosterd en vooral het zaad is warm en droog tot vrijwel in de vierde graad.

Kracht en werking.

Het zaad van mosterd dat met azijn vermengd en klein gemalen wordt is een goede saus en dient tot alle harde en ruwe spijzen hetzij vlees of vis want het laat die verteren en is voor de maag goed en verwarmt die en maakt lust om eten.

Hetzelfde zaad is goed om in het eten te gebruiken door diegene die kort van adem en verstopt van

borst zijn want het laat de taaie fluimen die in de borst verladen, rijzen en rijp worden.

Als je het zaad van mosterd in de mond neemt en kauwt dan trekt het uit het hoofd alle taaie slijmachtigheid en purgeert de hersens en verzacht de pijn en weedom van de tanden. Hetzelfde doet het ook als het met honingwater vermengd en in de mond gehouwen of gegorgeld wordt. Het zaad van mosterd dat met honing en azijn gegorgeld wordt, geneest de huig en verdrijft het gezwel van de keel en van de amandelen.

Tegen dezelfde gebreken, als ze verouderd en verhard zijn, is het sap van mosterdzaad met honing water goed om te gorgelen want het laat de harde zwellen van de amandelen en van de keel scheiden en vergaan.

Hetzelfde zaad geneest ook de koude koortsen als het met mede of honingwater gedronken wordt en verwekt de menstruatie van de vrouwen en laat het water en de urine lossen.

Het zaad van mosterd dat in de neus gedaan wordt laat niezen en is van zichzelf goed voor diegene die de vallende ziekte hebben en de vrouwen die van de baarmoeder ziek zijn om die tot zichzelf te laten komen.

Mosterdzaad dat met vijgen vermengd wordt verdrijft het tuiten van de oren en is goed tegen de doofheid als het als een pleister op de oren gelegd wordt.

Het sap van mosterdzaad dat in de zon gedroogd en daarna met honing vermengd wordt maakt helder gezicht en verdrijft de ruwheid van de wenkbrauwen als het daarop gestreken wordt.

Een pleister van mosterdzaad dat met vijgen gemaakt wordt is zeer goed om op het hoofd te leggen bij degene die met een zware slaap (daar je ze niet van wakker kan maken) bevangen zijn. Item, tegen de pijn en weedom van de heup die men reuma noemt en tegen de verharde milt is deze pleister ook goed.

En zo ook de waterzuchtige als het op de buik gelegd wordt. In somma, deze pleister is zeer goed tegen alle koude gebreken, pijn en weedom, vooral die verouderd zijn want ze verwarmt de leden en laat de koude vochtigheden scheiden en trekt die daar uit.

Het zaad van mosterd dat met honing, vers vet of een dun zalfje van was en olie gemaakt en vermengd wordt geneest de kwade schurft waardoor het haar uitvalt van het hoofd, neemt alle vlekken en sproeten weg van het aanzicht en verdrijft alle blauw geslagen en gestampte plekken.

Het zaad van mosterd geneest ook alle kwade kriebels en is goed om op de beten van de slangen en kruipende gedierten te leggen als het met azijn vermengd is.

De rook van mosterdzaad verjaagt alle venijn en alle venijnige gedierten.

Zie verder: <http://volkoomenoudeherbariaenmedisch.nl> en : <http://www.volkoomen.nl/>